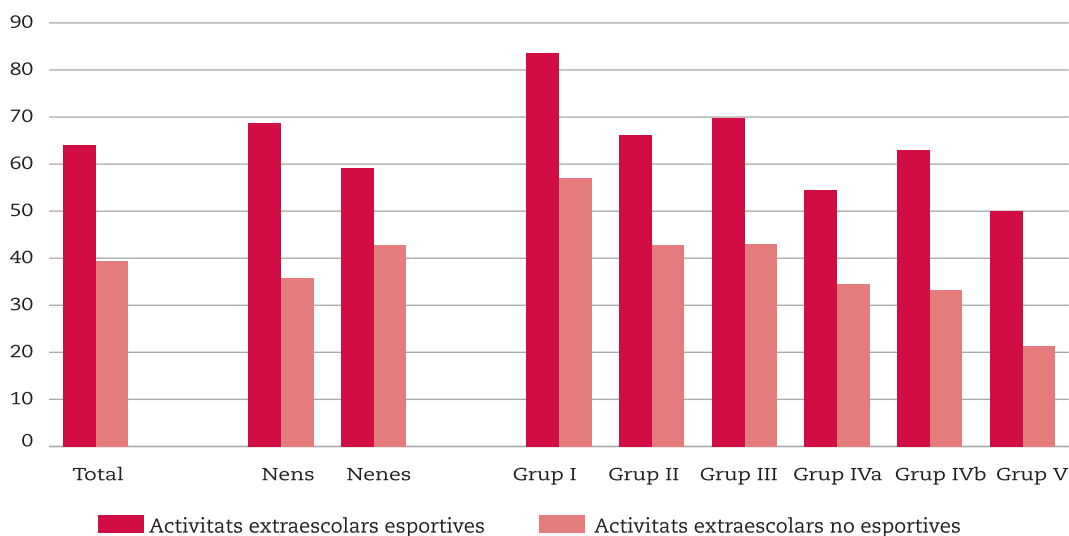

10. DRET AL LLEURE EDUCATIU: DESIGUALTATS EN L'ACCÉS

La Convenció de les Nacions Unides sobre els drets de l'infant estableix el dret dels infants al lleure i a participar de les activitats culturals, artístiques, recreatives i d'esplai existents, i el deure de les administracions de fer-ho possible (art. 31). D'acord amb el caràcter educatiu del temps de lleure, aquest dret al lleure s'ha associat cada cop més amb el dret a l'educació en igualtat d'oportunitats. Les activitats de lleure educatiu ofereixen als infants importants oportunitats de desenvolupament personal i social, i és per aquest motiu que cal reconèixer aquest dret i fomentar-hi l'accés en condicions d'igualtat.

A la pràctica, però, la participació dels infants està fortament afectada per desigualtats d'accés, de manera que, amb caràcter general, els infants socialment afavorits tendeixen a participar més a les activitats que els infants socialment menys afavorits. Així, per exemple, per classe social, les desigualtats en la participació a les activitats extraescolars esportives entre els grups ocupacionals més ben posicionats i els menys ben posicionats són de més de 30 punts percentuals, com també passa amb les activitats extraescolars no esportives (artístiques, acadèmiques, etc.), sempre en benefici dels primers (vegeu el gràfic 9, que presenta els nivells de participació dels infants menors de quinze anys a activitats extraescolars esportives i no esportives en funció del grup ocupacional dels progenitors, segons dades de l'Enquesta de salut de Catalunya).

Gràfic 9. Percentatge de població menor de quinze anys que ha participat en la darrera setmana de referència en activitats de lleure a Catalunya (2012)

Font: elaboració a partir de l'Enquesta de salut de Catalunya (2012).

Nota: Els grups de classe social s'han extret de l'Enquesta de salut de Catalunya (2012) i corresponen als nivells d'ocupació següents:

Grup I: directius de l'Administració pública i empreses de deu assalariats o més i professions associades a titulacions de segon i tercer cicle universitari.

Grup II: directius d'empreses de menys de deu assalariats, professions associades a titulacions de primer cicle universitari, tècnics i professionals de suport, artistes i esportistes.

Grup III: personal administratiu i professionals de suport a la gestió administrativa i financera, treballadors de serveis personals i seguretat, treballadors per compte propi i supervisors de treballadors manuals.

Grup IVa: treballadors manuals qualificats.

Grup IVb: treballadors manuals semiqualficats.

Grup V: treballadors manuals no qualificats.

El lleure educatiu, si bé és un àmbit de reproducció de les desigualtats socials, també està fortament compromès amb l'equitat: són nombrosos les iniciatives i els recursos destinats per les diferents entitats i administracions públiques per compensar aquestes desigualtats i fomentar l'accés al lleure en igualtat d'oportunitats (beques, serveis gratuïts, participació de voluntariat, polítiques públiques, etc.).

En l'actual context de crisi econòmica, s'han intensificat les estratègies per atendre des del lleure els infants socialment desfavorits. Les entitats d'acció social i proveïdores de serveis de lleure, per exemple, han desenvolupat actuacions específiques adreçades a prop de 10.000 infants en situació de vulnerabilitat social l'any 2013, amb un increment significatiu

del nombre de beques atorgades en els darrers anys, amb recursos procedents de fons públics i privats. Durant l'any 2013, el Govern va aprovar els convenis amb les principals entitats de lleure amb una aportació d'1,7 milions d'euros per a la concessió de beques per a places de colònies, casals i activitats de lleure per a infants i adolescents de famílies en situacions de risc social (ampliats en 500.000 euros l'any 2014). Malgrat les dificultats pressupostàries, el Departament de Benestar Social i Família ha ampliat les places becades d'alguns programes de lleure ("L'estiu és teu", "Jugar i llegir", etc.) per fer possible la participació dels infants en situació de vulnerabilitat, i ha consolidat en els darrers anys el nombre de places (més de 7.500) i la inversió pública (6,4 M €) en centres oberts (vegeu la taula 16).

Taula 16. Centres oberts a Catalunya (2005-2013)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013(p)
Subvenció adreçada als centres oberts del Departament de Benestar Social	3,2 M €	4,6 M €	5,8 M €	5,8 M €	5,8 M €	6,2 M €	6,5 M €	6,5 M €	6,4 M €
Places de centres oberts	5.392	5.438	5.714	6.236	6.301	6.698	7.591	7.533	7.629

Font: Departament de Benestar Social i Família.

Tot i que les administracions públiques han vetllat perquè les mesures d'austeritat afectessin menys l'accés al lleure dels infants socialment més desfavorits, convé posar de manifest que l'àmbit del lleure educatiu està fortament afectat per les mesures de contenció de la despesa i del dèficit públic aplicades per les administracions públiques en l'actual conjuntura econòmica (vegeu la taula 17). S'ha reduït el finançament del Departament de Benestar Social i Família en subvencions

a entitats de lleure; s'ha suprimit el finançament del Departament d'Ensenyament en subvencions a ajuntaments i AMPA per a activitats extraescolars o s'ha reduït en els plans educatius d'entorn, en part per la reducció també de les aportacions del Ministeri d'Educació; s'ha minvat el finançament de la Secretaria General de l'Esport en subvencions a actuacions i programes relacionats amb l'esport federat i l'esport escolar, etc.

Taula 17. Evolució de les subvencions (en milions d'euros) al lleure educatiu (2008-2013)

Direcció General de Joventut	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Subvencions atorgades a entitats d'educació en el lleure	5,7M €	5,8 M €	5,9 M €	5,0 M €	4,4M €	4,2M €
Direcció General d'Acció Cívica i Comunitària	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Subvencions atorgades a entitats d'educació en el lleure	1,8 M €	1,9 M €	2,0 M €	2,0 M €	1,7 M €	1,6 M €
Departament d'Ensenyament	2007/ 2008	2008/ 2009	2009/ 2010	2010/ 2011	2011/ 2012	2012/ 2013
Subvencions a ajuntaments per a activitats extraescolars	2,9 M €	2,6 M €	1,0 M €	0,8 M €	0,0 M €	0,0 M €
Subvencions a les AMPA per a activitats extraescolars	-	-	1,8 M €	2,3 M €	0,0 M €	0,0 M €
Secretaria General de l'Esport	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Esport federat: Clubs	-	-	6,1 M €	2,4 M €	-	1,0 M €
Esport federat: Federacions	-	-	16,0 M €	13,5 M €	13,5 M €	5,8 M €
Esport federat: Unió de Federacions Esportives (subvenció ordinària)	-	-	2,1 M €	1,4 M €	0,7 M €	0,8 M €
Esport escolar: Consells esportius	-	-	4,5 M €	3,8 M €	3,4 M €	2,4 M €
Esport escolar: Unió de Consells Esportius (subvenció ordinària)	-	-	-	0,2 M €	-	0,3 M €
Esport escolar: Pla català d'esport a l'escola	-	-	3,3 M €	-	3,0 M €	-

Font: Direcció General de Joventut, Direcció General d'Acció Cívica i Comunitària, Departament d'Ensenyament i Secretaria General de l'Esport.

Aquesta reducció de la inversió pública en el lleure, i també les dificultats econòmiques creixents de moltes famílies per efecte de la crisi, han fet que, després d'anys de creixement dels nivells de participació, hi hagi àmbits de lleure en què aquesta tendència positiva s'hagi aturat o, fins i tot, revertit.

De fet, l'impacte de la crisi econòmica sobre la participació dels infants en aquest àmbit ha estat desigual. Per exemple, la participació

a les activitats d'educació en el lleure en esplais i agrupaments ha augmentat globalment i, en canvi, altres àmbits de lleure educatiu han experimentat un estancament o, fins i tot, un decrement dels nivells de participació (participació a les activitats extraescolars organitzades en l'entorn escolar, participació en programes d'esport escolar, participació a les activitats d'educació en el lleure notificades a la Direcció General de Joventut, fonamentalment en períodes de vacances, etc.).

RECOMANACIONS

- Que es desplegui normativament el dret dels infants al lleure educatiu en condicions d'igualtat, especialment les activitats extraescolars, les sortides i colònies escolars i els serveis escolars dels centres i les activitats i els serveis de lleure educatiu duts a terme per les administracions o per entitats sufragades amb fons públics (casals municipals d'estiu, escoles de música i de dansa, ensenyaments d'idiomes de règim especial, etc.).
- Que es convoquin els ajuts econòmics per als infants socialment desfavorits previstos per la llei per fomentar l'accés de l'alumnat a les activitats complementàries i extraescolars en igualtat d'oportunitats i les subvencions per a la creació i el manteniment d'AMPA en entorns socials desfavorits, i que es promoguin mesures d'accessibilitat econòmica (ajuts econòmics, bonificacions i exempcions, sistemes de tarifació social, etc.) a les activitats i els serveis de lleure educatiu duts a terme per les administracions o per entitats sufragades amb fons públics.
- Que els ajuntaments i els departaments implicats garanteixin la continuïtat dels plans educatius d'entorn i els plans locals de dinamització del lleure educatiu, especialment en municipis socialment desfavorits.
- Que els ens locals potenciïn la participació dels infants i els adolescents als consells de participació territorial i nacional, com a instrument clau per a l'anàlisi i la planificació de polítiques en l'àmbit del lleure educatiu.

FOCUS 1

Informe sobre el dret al lleure educatiu i a les sortides i colònies escolars

El juny de 2014 el Síndic va lliurar al Parlament de Catalunya l'*Informe sobre el dret al lleure educatiu i a les sortides i colònies escolars*, en què analitza les principals mancances relacionades amb el dret dels infants al lleure en igualtat d'oportunitats i formula diferents recomanacions per a la millora de la situació d'aquest àmbit educatiu. Aquest informe ha estat el resultat de la feina desenvolupada en el marc d'un grup de treball que ha comptat amb la participació de diferents entitats representatives del sector: Acció Escolta de Catalunya, Agrupació Esportiva d'Associacions d'Esport Escolar de Catalunya, Càritas, Comitè Català de Representants de Persones amb Discapacitat (COCARMI), Consell Nacional de la Joventut de Catalunya, Creu Roja, Diomira, Escoltes Catalans, Esplais Catalans (Esplac), Federació d'Associacions de Mares i Pares d'Alumnes de Catalunya (FAPAC), Federació Catalana de Paràlisi Cerebral (FEPCCAT), Federació d'Entitats d'Atenció i d'Educació a la Infància i l'Adolescència (FEDAIA), Fundació Catalana de l'Esplai (Fundesplai), Fundació Pere Tarrés, Minyons Escoltes i Guies de Catalunya, Moviment Laic i Progressista (MLP), Plataforma d'Infància de Catalunya (PINCAT), Taula per a la Infància i l'Adolescència a Catalunya (TIAC) i Unió de Federacions Esportives de Catalunya (UFEC).

L'informe parteix de la consideració que, tot i la importància creixent del lleure, tant en el nombre d'infants que fan activitats com en l'activitat d'agents socials i administracions, és un dels àmbits educatius més fortament afectats per les desigualtats socials en l'accés que encara presenta mancances importants en la protecció jurídica i en el desplegament de polítiques públiques per garantir l'exercici efectiu d'aquest dret per part dels infants. Precisament, arran de l'actual context de crisi econòmica, el Síndic de Greuges ha vist com s'incrementava el nombre d'actuacions relacionades amb les dificultats que tenen els infants socialment desfavorits a l'hora d'accedir en igualtat d'oportunitats a les activitats de lleure educatiu, tant en l'entorn escolar com fora d'aquest. Els infants amb discapacitat també conformen un col·lectiu especialment vulnerable.

Davant d'aquest escenari, per contribuir a millorar aquesta situació, el Síndic de Greuges ha elaborat aquest informe amb diverses recomanacions adreçades al Parlament de Catalunya i a les diverses administracions afectades (especialment, el Departament d'Ensenyament, el Departament de Benestar Social i Família i les administracions locals). <http://www.sindic.cat/site/unitFiles/3687/Informe%20sobre%20el%20lleure%20educatiu.pdf>.

Pàgines extretes de l'Informe Anual d'Infància. Cliqueu aquí per accedir-hi